

ارزیابی عملکرد مدیریت انتظامی در بحران زلزله شهرستان آبدانان^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۶

علی عزیزی^۲، ابراهیم داودی دهاقانی^۳، هوشنگ غلامی^۴

از صفحه ۳۵۵ تا ۳۷۸

چکیده

زمینه و هدف: بی‌تردید یکی از بلایای طبیعی که از مخرب‌ترین پدیده‌های طبیعت محسوب می‌شود، زلزله است. نیروی انتظامی بر اساس وظیفه ذاتی خود به‌عنوان نیروی حافظ امنیت و آسایش مردم به‌خاطر گستردگی زمینه عملیات و تنوع وظایف، در زمره اولین نیروهای است که در هنگام بروز هرگونه سانحه‌ای در محل حاضر می‌شود. به‌همین منظور این پژوهش با هدف ارزیابی عملکرد فرماندهی انتظامی استان ایلام در مدیریت بحران زلزله شهرستان آبدانان انجام شد.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی - تحلیلی و از نوع پیمایشی است. شامل دو جامعه آماری پژوهش متشکل از مدیران عملیات ستاد ناجا، فرماندهان استان و شهرستان آبدانان، معاونان عملیات شهرستان‌ها، اعضای سازمان مدیریت بحران استان به تعداد ۶۵ نفر به‌عنوان جامعه اول، مردم آسیب‌دیده در زلزله (بین ۲۰ الی ۵۰ سال) ۲۰۰ نفر، به‌عنوان جامعه دوم است. روش نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی ساده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از میانگین و توزیع فراوانی و آزمون‌های تی و فریدمن استفاده شد.

یافته‌ها: براساس یافته‌های پژوهش در جامعه فرماندهان، عملکرد «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله» با میانگین رتبه‌ای ۳/۷۳ و در جامعه مردم آسیب‌دیده، عملکرد «تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده» با میانگین رتبه‌ای ۳/۵۴ در رتبه اول قرار دارد.

نتایج: نتایج پژوهش حاکی از آن است که عملکرد فرماندهان و مدیران انتظامی در حضور به‌موقع در مناطق آسیب‌دیده ناشی از زلزله و اولویت‌بندی و سامان‌دهی عبور و مرور وسایط نقلیه و استمرار گشت‌زنی شبانه‌روزی در محل اسکان آسیب‌دیدگان و هم‌چنین برقراری نظم و امنیت در زمان پخش هدایای مردمی و حفاظت و مراقبت از اموال در خانه‌های آسیب‌دیده از تأثیرگذارترین اقدامات مدیران انتظامی بوده است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی، عملکرد مدیریت انتظامی، بحران‌های طبیعی، بحران زلزله، مدیریت بحران.

۱- این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین است.

۲- استادیار گروه پیشگیری انتظامی، دانشگاه علوم انتظامی امین. (نویسنده مسئول). رایانامه: ali_azizi_1342@yahoo.com

۳- استادیار گروه مدیریت راهبردی، دانشگاه علوم انتظامی امین. رایانامه: davoodi57@chmail.ir

۴- کارشناس ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی، دانشگاه علوم انتظامی امین. رایانامه: hoshang.gholami@gmail.com

مقدمه

آنچه که از پدیده زلزله یک فاجعه می‌سازد، عدم پیشگیری از تأثیر آن و عدم آمادگی برای مقابله با عواقب ناشی از آن است. تا زمانی که آسیب‌پذیری انسان و جامعه و زیستگاهش در مقابل زلزله برطرف نشود، می‌تواند پیامدهای مرگباری داشته باشد و یک جامعه را در چندین دهه به‌خود مشغول کند. از جمله آثار شرایط بحرانی پس از زلزله در کوتاه‌مدت، پیامدهای امنیتی و انتظامی پس از وقوع زلزله است؛ از جمله پیامدهای امنیتی و انتظامی می‌توان به مشکلات در حوزه نظم و امنیت، ترافیک شهری و برون‌شهری، حفاظت از اموال و اثاثیه دولتی و مردم و ... اشاره کرد (عادلی، ۱۳۹۱، ص ۳۴). در مورد پیامدهای بلندمدت زلزله می‌توان به پیامدهای اجتماعی و انسانی زلزله مانند کودکان بی‌سرپرست اشاره کرد. سایر پیامدها و تأثیرهای پایدار و واسطه‌ای آن حتی ممکن است ده‌ها سال بعد نمودار شود؛ برای مثال، وجود بیش از ۲۰۰۰ کودک بی‌سرپرست و نگهداری آن‌ها در مراکزی هم‌چون بهزیستی بر تعاملات اجتماعی آینده آن‌ها تأثیرات پایداری خواهد داشت (ابراهیم‌پور، ۱۳۸۷، ص ۱۷).

با توجه به پیامدهای متفاوت زلزله و حوادث بحران‌زای مشابه، مدیریت منطقی برای رویارویی با این‌گونه شرایط باید در دستور کار قرار گیرد؛ زیرا شواهد نشان می‌دهد در مورد زلزله‌ها و حوادث مشابه گذشته، نبود مدیریت منظم و روش‌مند موجب بروز خسارت‌هایی به آسیب‌دیدگان شده است (جعفری، ۱۳۸۷، ص ۳۱). نیروی انتظامی براساس وظیفه ذاتی خود به‌عنوان نیروی حافظ امنیت و آسایش مردم و به‌خاطر گستردگی زمینه عملیات و تنوع وظایف و حضور در اقصی‌نقاط کشور در واقع جزء اولین نیروهای دولتی است که در هنگام بروز هرگونه سانحه‌ای در محل حاضر می‌شود (اسفندیاری، غفاری و لطفی، ۱۳۹۳، ص ۹۶). استان ایلام با توجه به موقعیت جغرافیایی، از بلایای طبیعی مانند سیل‌های فصلی و زلزله در امان نبوده است و بیش‌ترین خسارت آن ناشی از زلزله بوده است. بیش‌ترین آسیب‌رسانی این پدیده، زلزله ۶/۲ ریشتری مورخه بیست و هفتم مردادماه سال ۱۳۹۳ در شهرستان آبدانان بوده که می‌توان به پیامدهای امنیتی و انتظامی این رخداد طبیعی از جمله مسدود

شدن مسیرهای ترافیکی برای امداد رسانی، سرقت محموله‌های امدادی، تخریب اماکن دولتی توسط بعضی از معترضان حدود (۱۰۰ نفر)، تجمع اعتراض آمیز مردم جلوی فرمانداری شهرستان، تخریب منازل مسکونی، قطعی آب، برق، تلفن و به هم خوردن نظم عمومی و مانند آن اشاره کرد. از جمله اقدامات نیروی انتظامی در شهرستان آبدانان، برقراری نظم و امنیت در محله‌های زلزله‌زده، گشت انتظامی و اسکان مقرر پلیس در محل اسکان زلزله‌زده‌گان در مجموعه ورزشی سراب، دستگیری برخی نفرات عاملین اصلی تخریب اماکن، جلوگیری از تجمع مردم در اعتراض به فرمانداری، خدمات‌رسانی به زلزله‌زدگان و آسیب‌دیدگان توسط کارکنان و فرماندهی انتظامی شهرستان آبدانان، هماهنگی و شرکت در جلسات شورای تأمین شهرستان و ارائه پیشنهادهایی برای رفع مشکلات مردم اشاره کرد و از این‌رو با توجه به فعالیت و اقدامات انجام شده توسط این فرماندهی در زلزله مذکور، عملکرد این یگان در حوزه حفظ نظم و امنیت مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌گیرد؛ بنابراین مشکل و دغدغه‌ای که ذهن محقق را به خود معطوف کرده این است که میزان تأثیرگذاری و عملکرد فرماندهان انتظامی استان ایلام در مدیریت انتظامی رخداد زمین‌لرزه شهرستان آبدانان، چگونه بوده است تا با بررسی و ارزیابی آن‌ها به نقاط ضعف و قوت خود پی برده تا در بحران‌های آتی از آن‌ها استفاده شود. با این توصیف، این پژوهش با هدف ارزیابی عملکرد فرماندهان ناجا در مدیریت انتظامی بحران‌های طبیعی (زلزله) انجام می‌شود؛ بنابراین مسئله‌ای که در این پژوهش مطرح می‌شود این است که عملکرد فرماندهان و مدیران انتظامی استان ایلام به چه میزان در مدیریت بحران زلزله شهرستان آبدانان مؤثر بوده است؟

مبانی نظری: بحران‌های طبیعی حوادثی هستند که به‌طور طبیعی به‌وجود می‌آیند و سختی و مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل می‌کنند و برای برطرف کردن آن به اقدامات اساسی و فوق‌العاده نیاز است (معاونت طرح و برنامه ناجا، ۱۳۸۶، ص ۱۰۷). بحران، حادثه‌ای است که به‌طور طبیعی یا به‌وسیله بشر (انسان ساخت)، به‌طور ناگهانی و یا به‌صورت فزاینده به‌وجود آید که برای برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اضطراری، اساسی و فوق‌العاده باشد. بحران

یک حادثه، واقعه یا جریانی است که نظام را از کارکرد منظم خودش باز می‌دارد یعنی حرکت منظم سازمان، مجموعه، شهر یا امثال آن را از کار می‌اندازد یا باعث تأخیر در روند اجرای فعالیت‌ها، مأموریت‌ها و اهداف نظام مورد نظر می‌شود (یوسفی، ۱۳۹۳، ص ۲۱).

مدیریت بحران در واقع به مجموعه‌ای از مهارت‌ها یا فرآیند پژوهشی گفته می‌شود که در هنگام وقوع مخاطرات غیر متعارف یا وضعیت مشکل به کار گرفته می‌شوند (پای^۱، ۱۳۸۰، ص ۷۸). به عبارت دیگر، مدیریت بحران به مجموعه طرح‌ها و روش‌های پیشرفته و خاصی گفته می‌شود که برای پیشگیری و مهار بحران مورد استفاده قرار می‌گیرد (حسینی، ۱۳۸۷، ص ۳۲). در این میان، مدیریت انتظامی عبارت است از انجام سلسله فعالیت‌هایی برای نیل به اهداف سازمان پلیس با استفاده بهینه از منابع ورودی که عبارت هستند از: نیروی انسانی، سرمایه، فناوری و مواد اولیه و اطلاعات از طریق انجام چهار وظیفه مهم مدیریتی یعنی برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت، رهبری و نظارت و کنترل (مصطفی‌نژاد، ۱۳۹۳، ص ۳۲).

تصمیمات نادرست ممکن است عواقب وخیمی داشته باشد و سازمان‌ها و ادارات مختلف و فراوانی را درگیر کند. مدیریت یک بحران کار دشواری بوده و ممکن است بسیار مایوس‌کننده باشد. اما بزرگ‌ترین اشتباه آن است که جامعه خود را از بحران مصون بدانید؛ بنابراین همواره باید به خاطر داشت که هیچ بحرانی دقیقاً مشابه بحران‌های دیگر نیست، ولی با این وجود، تشابهات قابل توجهی بین آن‌ها وجود دارد که کشف و درک این تشابهات، کلیدی برای برنامه‌ریزی مقابله با بحران و تخفیف اثرات سوء آن خواهد بود (تاجیک، ۱۳۹۰، ص ۱۴۱).

پلیس و مدیریت بحران حوادث طبیعی: نقش نیروی انتظامی در مدیریت بحران‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بحران‌هایی که به صورت مختلف در زندگی بشر روی می‌دهند علاوه بر تلفات جانی و خسارات مالی دارای

پیامدهای گوناگونی هستند که از جمله آن‌ها می‌توان به کمبود ارزاق، بیکاری، بی‌خانمانی، نقصان در تهیه مایحتاج زندگی، از بین رفتن تأسیسات مهم و حیاتی و ... اشاره کرد؛ اما مهم‌ترین اختلالی که در پی وقوع اکثر بحران‌ها روی می‌دهد ایجاد هرج و مرج و از هم‌گسیختگی نظم و انضباط اجتماعی است که می‌تواند به بدتر شدن وضعیت، پس از وقوع بلایای طبیعی منجر شود. ایران به دلیل قرار گرفتن بر روی کمربند زلزله و موقعیت جغرافیایی خاص خود پیوسته با سوانح و بلایای مختلفی مواجه است؛ یعنی حتی در صورتی که سوانح انسان‌ساخت و پیچیده از جمله جنگ، بمباران و موشک‌باران کنار گذاشته شوند باز با توجه به وقوع سیل، زلزله‌ها، رانش زمین، یخبندان و بهمن، خشک‌سالی، طوفان، بیابان‌زایی و ... ایران یکی از سانحه‌خیزترین و آسیب‌پذیرترین کشورهای جهان به‌شمار می‌آید. از این‌رو سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان باید در کنار برنامه‌ریزی برای امور جاری و توسعه‌ای، به اهمیت و نقش بازدارنده سوانح به‌عنوان یکی از موانع اصلی توسعه کشور توجه کنند (قدیری، ۱۳۸۵، ص ۵۹).

سازمان‌های نظامی و انتظامی به دلیل برخورداری از پیشرفته‌ترین فناوری‌ها و تجهیزات منحصر به فرد و هم‌چنین به دلیل برخورداری از حجم سازمانی بزرگ (در قالب نفرات، استعداد نظامی) و از سویی به دلیل لزوم آمادگی دائمی برای واکنش سریع در برابر تهدیدهای دشمنان از جمله ارزشمندترین دارایی‌های یک جامعه برای به‌کارگیری در وضعیت‌های بحرانی هستند (حسینی و جدی، ۱۳۸۴، ص ۹). هرج و مرج عمومی در موقع بحران و تجاوز به اموال و ناموس مردم آسیب‌دیده، موجب بی‌نظمی محیطی شده و راه را برای شکل‌گیری موقعیت‌های نابسامان و جرم‌زا هموار می‌کند. در هنگام بروز بحران و از بین رفتن نظم عمومی و به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های عمده در منطقه بحران زده مردم به علت خرابی‌های ناشی از زلزله و احساس خطر بسیار حساس شده و از آن‌جا که زندگی، حیات و ارزش‌های اساسی آن‌ها با آسیب روبه‌رو شده از نیروهای انتظامی و امدادی تقاضای کمک فوری دارند. سرقت گنجینه‌ها و اشیاء و ثروت‌های ملی از موزه‌ها، بانک‌ها در اولین ساعات هر بحران طبیعی

محتمل است. تقسیم مسئولیت‌ها برای برقراری نظم و امنیت در منطقه بحران زده، کنترل ورود اتباع بیگانه و ورود مردم مناطق هم‌جوار با بروز، انسجام، سازمان‌دهی و کارآمدی شبکه اطلاعاتی کشور و توانایی‌های کنترل در این زمینه اهمیت قابل توجهی دارد. ایجاد امنیت و تسهیل محیط و عمل و عبور و مرور برای نیروهای امدادی در قدم نخست واکنش به بحران باید به محض حضور نیروی انتظامی در محل به صورت منسجم و هماهنگ انجام شود. نیروی انتظامی بر اساس وظیفه ذاتی خود به‌عنوان نیروی حافظ امنیت و آسایش مردم و به‌خاطر گستردگی زمینه عملیات و تنوع وظایف و حضور در اقصی نقاط کشور در زمره اولین نیروهای است که در هنگام بروز هرگونه سانحه‌ای در محل حاضر می‌شود. این نیرو بر اساس طرح امداد و نجات کشور باید در سوانح و حوادث طبیعی با به‌کارگیری کلیه امکانات و توان خود نسبت به برقراری نظم و امنیت و روان‌سازی ترافیک برای سازمان‌های امدادی تلاش کند (وردی‌نژاد، ۱۳۸۸، ص ۳۲).

مراحل مدیریت بحران عبارتند از: ۱. پیشگیری و آمادگی؛ ۲. مقابله؛ ۳. بازسازی. پیشگیری، مجموعه اقداماتی است که با هدف جلوگیری از وقوع حوادث یا کاهش آثار زیانبار آن، سطح خطرپذیری جامعه را ارزیابی کرده و با مطالعات و اقدامات لازم سطح آن را تا حد قابل قبول کاهش می‌دهد و آمادگی، مجموعه اقداماتی است که توانایی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران افزایش می‌دهد که شامل جمع‌آوری اطلاعات، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تأمین منابع و امکانات، تمرین و مانور است (کاووسی، ۱۳۹۱، ص ۸۳).

ارزیابی عملکرد، فرآیندی است که عملکرد افراد و سازمان‌ها را اندازه‌گیری می‌کند و اگر به‌درستی انجام شود کارکنان، سرپرستان و مدیران از آن بهره‌مند خواهند شد. روش‌های مختلفی برای ارزیابی عملکرد سازمان‌ها طراحی شده است که با بررسی سازمان، عوامل مؤثر بر عملکرد آن را مورد بررسی قرار داده و از این طریق سطح عملکرد سازمان را تعیین می‌کند. ارزیابی یک سازمان می‌تواند به شکل درونی توسط هیئتی از خود سازمان و به شکل بیرونی توسط

نهادی خارج از سازمان انجام شود. ارزیابی درون سازمانی دو مزیت عمده دارد: اول این که گروه ارزیاب آشنایی کامل و دقیقی با وضعیت سازمان و فعالیت‌های آن دارند و دوم این که نتایج ارزیابی را می‌توان با برنامه‌ریزی برای بهبود عملکرد و ایجاد تغییر در سازمان مورد استفاده قرار داد (رحیمی، ۱۳۸۶، ص ۳۶)

پیشینه پژوهش: بیات، عادل و اصانلو (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «شیوه‌های مدیریت انتظامی در بحران ناشی از زلزله» که با مشارکت ۲۵ نفر از فرماندهان انتظامی مسئول در مدیریت انتظامی بحران‌های زلزله کشور انجام شده است، ۱۱۱ گزاره در زمینه مدیریت انتظامی زلزله را شناسایی کردند که براساس ماهیت محتوایی آن‌ها به ۱۵ بُعد مختلف شامل ۵ بُعد مرحله پیش از بحران، ۶ بُعد مرحله حین بحران و ۴ بُعد مرحله پس از بحران، تقسیم شدند. در نهایت الگوی مدیریت انتظامی پیش از بحران در ۵ بُعد، شامل تدابیر فرماندهی، آموزش و توانمندسازی کارکنان، اقدامات لجستیکی و پدافندی، بسترسازی تعامل درون و برون‌سازمانی؛ حین بحران در ۶ بُعد، شامل فرماندهی بحران، آماده‌باش و اعزام نیرو و تجهیزات پلیسی، مدیریت ترافیک درون شهری و برون‌شهری، کنترل و مقابله با جرم و بی‌نظمی، رسیدگی به کارکنان آسیب‌دیده از زلزله، اقدامات حفاظتی - تأمینی و پس از بحران در ۴ بُعد، شامل عادی‌سازی شرایط انتظامی منطقه زلزله‌زده، اقدامات کنترلی و نظارتی، ترمیم و بازسازی و تجزیه و تحلیل راهبردی، ارائه شده است. فولادوند (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «بحران زلزله و نقش نیروی انتظامی در مدیریت بحران زلزله تهران» نوشته است که از آن جایی که امنیت از اساسی‌ترین نیازهای جامعه، مخصوصاً به‌هنگام وقوع بحران‌ها است، از این‌رو، نیروی انتظامی به‌عنوان نیروی حافظ امنیت و آسایش مردم به‌دلیل گستردگی زمینه فعالیت، تنوع وظایف و حضور در اقصی‌نقاط کشور، اولین سازمان دولتی است که هنگام بروز هرگونه سانحه‌ای در محل وقوع آن حاضر می‌شود؛ از این‌رو در زمره گروه‌های پیشرو بحران تلقی می‌شود.

نادری (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «بررسی تأثیر حضور نیروی انتظامی در تدابیر پیشگیری وضعی از جرایم در بحران‌های طبیعی (مورد مطالعه زلزله

سرپل ذهاب) به این نتیجه رسیده است که حضور نیروی انتظامی در مناطق آسیب‌دیده از بحران‌های طبیعی با توجه به امکانات و قابلیت‌های خاصی که دارند، بسیار تأثیرگذار و مثبت است، با توجه به یافته‌های پژوهش وی حضور نیروی انتظامی در مناطق درگیر بحران به‌ترتیب بیش‌ترین تأثیر را در راستای تدابیر افزایش خطر ارتکاب جرم، کاهش منافع ارتکاب جرم، افزایش زحمت ارتکاب جرم، کاهش تحریک ارتکاب جرم، حذف بهانه‌های ارتکاب جرم را دارند.

یاوری، هاشمی، چشم‌براه و خیام‌باشی (۱۳۹۵)، در پژوهش خود با عنوان «ساختار مدیریتی نظم و امنیت انتظامی در بحران‌های طبیعی با تأکید بر الگوی ساختار مدیریت بحران در کشورهای هدف» نظام مدیریت در سطح کل کشور و در سطح نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، ناگزیر است که با استفاده از تجربیات گذشته خود و بهره‌گیری از تجربیات موفق جهانی نسبت به تنظیم یک برنامه مؤثر برای مدیریت بلایا گام بردارد و راهبردهای مشخصی را برای مدیریت نظم و امنیت پلیس در بحران‌های طبیعی فراهم آورد، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که با بررسی و تحلیل مؤلفه‌های سابقه برنامه‌ریزی، سطوح برنامه‌ریزی، ساختار و وضعیت پلیس کشورهای مورد مطالعه در بحران‌های طبیعی گام مهمی است تا بتوان با الگو برداری موثق و موفق مدیریت نظم و امنیت انتظامی در دنیا به سطح مطلوبی از برتری تصمیم‌گیری در هماهنگی، هدایت عملیاتی و کنترل اثر بخش بحران بر اساس مأموریت‌های ابلاغی در راستای استقرار نظم و امنیت انتظامی در بحران‌های طبیعی دست یافت.

مؤمنی (۱۳۹۴)، پژوهشی با عنوان «نقش نیروی انتظامی در مدیریت بحران زلزله بم» انجام داده است. در این مقاله سعی شده نقش نیروی انتظامی هر چند به‌صورت اختصار در مدیریت بحران زلزله ۶/۲ ریشتری مورخ ۱۳۸۲ شهرستان بم مورد بررسی قرار گیرد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، علی‌رغم همه کاستی‌ها و عمق بیش از حد تصور فاجعه، نیروی انتظامی با تمام توان و امکانات در صحنه حاضر شده و خدمت‌رسانی را از همان دقایق اولیه بامداد روز حادثه شروع کرده است. در این پژوهش با توجه به امکانات و محل استقرار یگان‌های عملیاتی قرارگاه مقدم مرصاد و انجام تمرکزی امور با محوریت

آن قرارگاه در روزهای ابتدایی حادثه به صورت مفصل نسبت به اقدامات آن یگان بحث شده است.

غلامحسینی (۱۳۹۱)، پژوهشی با عنوان «بررسی نقش و جایگاه ناجا در مدیریت بحران‌های طبیعی (مطالعه موردی: بحران سفید، بحران برف ۱۳۸۳ گیلان)» انجام داد. این پژوهش با هدف بررسی نقش و جایگاه ناجا در مدیریت بحران‌های طبیعی (با نگاه به بحران سفیدگیلان) و شناخت و دستیابی به عملکرد ناجا در مدیریت بحران مورد بررسی قرار گرفته است. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و روش انجام پژوهش توصیفی، پیمایشی، تحلیلی است. داده‌ها از انجام مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای و نیز مطالعات میدانی گردآوری شده است. جامعه آماری با استفاده از روش نمونه خوشه‌ای چن مرحله‌ای انتخاب شده است. نتایج نشان می‌دهد که بین شیوه انتظامی ناجا در مقابله با بحران‌های طبیعی (بحران برف ۱۳۸۳ گیلان) رابطه معناداری وجود دارد. بدین وسیله فرماندهان انتظامی در هنگام بروز بلایای طبیعی با آمادگی از قبل می‌توانند بهترین روش‌ها و شیوه‌های انتظامی را در اسرع وقت و با بهترین کارایی ارائه دهند.

عادلی (۱۳۹۱)، پژوهشی با عنوان «ارزیابی عملکرد انتظامی جمهوری اسلامی ایران در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم با رویکرد مدیریت بحران» انجام داد. هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله شهرستان بم در مرحله پاسخ‌گویی و امدادسانی بوده است. در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است و بدین منظور ۵۰۱ نفر (۲۸۸ نفر شهروند، ۱۶۳ نفر از کارکنان ناجا و ۵۰ نفر از مسئولان دستگاه‌های اجرایی) انتخاب شدند و عملکرد ناجا از منظر آن‌ها در حوزه عملکردی انتظامی، آگاهی و راهور مورد ارزیابی قرار گرفت. برای تعیین پایایی پرسش‌نامه پژوهش، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده. نتایج به دست‌آمد حاکی از آن است که اقدامات و فعالیت‌هایی هم‌چون برقراری امنیت و انتظامات مراسم و مجالس سخنرانی مقامات داخلی و خارجی و ... با میانگین ۴۹/۲۳ درصد و اقدامات و فعالیت‌های

مربوط به کشف زیورآلات و مدارک همراه متوفیان و در نظر گرفتن پارکینگ... با میانگین ۱۵/۱۷ بیشترین و کمترین تأثیر را در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله بم داشته‌اند.

در بررسی پیشینه‌های خارجی، پژوهش شریستا، کریشان و کانچان^۱ (۲۰۲۰) که با استفاده از اسناد و گزارش‌های رسمی ثبت شده از زلزله سال ۲۰۱۵ در کشور نپال انجام شده است، به واکاوی مسائل و مشکلات خدمات انتظامی و قضایی مربوط به تلفات انسانی ناشی از زلزله پرداخته است و نتیجه‌گیری کرده‌اند که ضعف مدیریت و نبود هماهنگی میان ارکان مدیریت بحران منجر به ناکارآمدی در فرآیند تشخیص هویت اجساد و سایر خدمات لازم در این زمینه شده است. آن‌ها بر اساس نتایج به‌دست آمده معتقدند، ضروری است برای مدیریت بهینه خدمات مربوط به تلفات انسانی در بلایای طبیعی و همچنین رعایت کرامت انسانی کشته‌شدگان و بازماندگان آن‌ها، در عمل هماهنگی و همکاری منسجمی میان نیروی انتظامی، کارشناسان پزشکی قانونی و مقامات دولتی پدید آید.

آدامز و اندرسون^۲ (۲۰۱۹) در پژوهش «امور پلیسی در بلایای طبیعی: فشار روانی، تاب‌آوری، و چالش‌های مدیریت بحران»، با استفاده از گزارش‌های رسمی و شواهد اسنادی موجود، سه بلای طبیعی شامل توفان کاترینا در نیواورلئان، لوئیزیانا، گلفپورت و می‌سی‌سی‌پی در سال ۲۰۰۵، طغیان ابر توفان در توسکالوسا و آلاباما در سال ۲۰۱۱ و زمین‌لرزه و سونامی سانتیاگو و کنسپسیون شیلی در سال ۲۰۱۰ را بررسی کردند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده موضوع مشترکی که در تمام گزارش‌ها و اسناد و شواهد بررسی شده نمایان است، انسانیت و از خودگذشتگی کسانی است که خود را برای محافظت از دیگران به خطر می‌اندازند و پیامدهای ماندگار فجایع ناشی از این بلایا بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. برخی از مأموران درگیر در بحران ناشی از بلایا، رفتارهایی فراتر از نقش خود به‌عنوان مأمور پلیس نشان داده‌اند و بیشترین

1- Shresthaa, Krishanc & Kanchan

2- Adams & Anderson

تعهد خود را برای خدمت و محافظت از مردم به کار بسته‌اند. این احساس وفاداری و وظیفه‌شناسی آن‌ها فراتر از جنسیت، فرهنگ، رتبه شغلی و پیشینه شخصی آن‌ها است.

وارانو و شیفر^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «امور پلیسی در بحران: نقش پلیسی در برنامه‌ریزی قبل و بعد از وقوع بحران» که به روش مطالعه نظری و کتابخانه‌ای انجام شده، به بررسی چالش‌های انتظامی در بحران‌های طبیعی و انسانی پرداخته‌اند. آن‌ها معتقدند آمادگی پلیس در این زمینه می‌تواند نقش به‌سزایی در کنترل و مدیریت بحران داشته باشد و فقدان آمادگی و کارایی لازم در این زمینه می‌تواند آسیب‌ها و تهدیدهای جدی در پی داشته باشد. پژوهش یادشده نقش پلیس در بحران‌های ناشی از حملات یازده سپتامبر و طوفان‌های کاترینا و ریتا در ایالات متحده آمریکا را مطالعه می‌کند. یافته‌های پژوهش اثربخش بودن اقدامات پلیسی بر جلوگیری از هرج و مرج را نشان می‌دهد. بیش‌تر چالش‌های پلیس در این بحران‌ها، ضعف هماهنگی و ارتباط مؤثر بوده است.

هارپر^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی که بر پایه گزارش‌های منتشر شده از مدیریت بحران ناشی از طوفان کاترینا در شهر نیواورلئان آمریکا انجام شده، شیوع جرم و جنایت و تضعیف امنیت شهری را به‌عنوان یکی از پیامدهای بحران در کانون توجه قرار می‌دهد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که به‌کارگیری نیروهای کارآموده با توان رزمی و عملیاتی بالا، نقش به‌سزایی در برقراری نظم و امنیت در این شهر داشته است. سین وارانو و همکاران^۳ (۲۰۱۲)، در پژوهش خود با عنوان «نقش پلیس در برنامه‌ریزی پیش از فاجعه و پاسخ‌گویی پس از فاجعه» به بررسی چالش پلیس در هر دو فجایع طبیعی و سوانح ساخته دست بشر پرداخته‌اند. در این تحقیق از پرسش‌نامه شامل سؤال‌هایی در خصوص میزان آمادگی پلیس برای پاسخ به بلایای در مقیاس بزرگ به‌همراه دلایل شکست پلیس به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات نظام در حال حاضر استفاده شده

1- Varano & Schafer

2- Harper

1- Sin Varanv.

است. براساس نتایج پژوهش یادشده، پلیس به‌عنوان هسته اصلی تشکیلات پاسخ‌گو در مراحل اولیه برای برداشتن موانع فرهنگی و اجتماعی، نقش به‌سزایی برای خدمت‌رسانی در شرایط بحرانی دارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به‌لحاظ هدف کاربردی و به‌لحاظ روش توصیفی تحلیلی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش متشکل از مدیران عملیاتی ستاد استان ایلام، فرماندهان انتظامی شهرستان‌های استان ایلام به‌ویژه آبدانان، معاونان عملیات شهرستان‌ها، اعضای سازمان مدیریت بحران استان به تعداد ۶۵ نفر به‌عنوان جامعه اول، مردم آسیب‌دیده در زلزله (بین ۲۰ الی ۵۰ سال) به تعداد ۲۰۰ نفر، به‌عنوان جامعه دوم به آزمون گذاشته شد. حجم نمونه دو جامعه مطابق جدول مورگان برای جامعه اول ۶۲ نفر و برای جامعه دوم ۱۲۷ نفر که جمعاً ۱۸۹ نفر انتخاب شدند. داده‌های پژوهش در بخش کتابخانه‌ای با استفاده از ابزار فیش‌برداری از منابع اطلاعات علمی جمع‌آوری شد و در بخش میدانی از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شد و پاسخ‌ها با طیف لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) طراحی شد. بخش اول شامل ۵ سؤال است که در آن با توجه به تعریفی که از جامعه آماری به‌عمل آمده است مشخصات فردی سؤال‌شوندگان بدون ذکر نام را مورد بررسی قرار داده است. در بخش دوم به‌وسیله ۳۵ سؤال متغیرهای پژوهش مورد سنجش قرار گرفته‌اند. برای بررسی روایی، از نظر و دیدگاه صاحب‌نظران در مورد محتوای سؤال‌های پرسش‌نامه استفاده شده است (روایی صوری)؛ یعنی برای به‌دست آوردن روایی پرسش‌نامه در اختیار ۱۰ نفر از کارشناسان مرتبط قرار گرفته و نسبت به استانداردسازی آن اقدام و در نهایت پس از اصلاح پرسش‌نامه توزیع شد. در این پژوهش، پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش اندازه‌گیری آلفای کرونباخ، ۰/۹۰۳ به‌دست آمد. داده‌های به‌دست آمده با استفاده از آمارهای توصیفی فراوانی، میانگین و انحراف معیار توصیف شدند. هم‌چنین برای رتبه‌بندی شاخص‌ها از میانگین رتبه‌ای استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب محل خدمت براساس جدول شماره یک، نشان می‌دهد که ۵۴/۸ درصد از پاسخ‌گویان محل خدمتشان نیروی انتظامی، ۱۱/۳ درصد در فرمانداری، ۱۲/۹ درصد در بخش‌داری، ۱۱/۳ درصد در شهرداری، ۹/۷ درصد در هلال احمر است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب محل خدمت

محل خدمت	تعداد	درصد	فراوانی تجمعی
انتظامی	۳۴	۵۴/۸	۵۴/۳
فرمانداری	۷	۱۱/۳	۶۶/۱
بخش‌داری	۸	۱۲/۹	۷۹/۰
شهرداری	۲۷	۱۱/۳	۹۰/۳
هلال احمر	۶	۹/۷	۱۰۰
جمع کل	۶۲	۱۰۰	۱۰۰

توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب تجربه بحران، بر اساس جدول شماره دو نشان می‌دهد که ۴۱/۹ درصد از افراد پاسخ‌دهنده بحران زلزله و ۹/۷ درصد افراد بحران طوفان، ۱۱/۳ درصد از افراد بحران سیل و ۳۷/۱ درصد از افراد هر سه بحران را تجربه کرده‌اند.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب تجربه بحران

نوع بحران	تعداد	درصد	درصد فراوانی تجمعی
زلزله	۲۶	۴۱/۹	۴۱/۹
طوفان	۶	۹/۷	۵۱/۶
سیل	۷	۱۱/۳	۶۲/۹
هرسه مورد	۲۳	۳۷/۱	۱۰۰
جمع کل	۶۲	۱۰۰	۱۰۰

یافته‌های استنباطی

اولویت‌بندی ابعاد عملکرد فرماندهی انتظامی: با توجه به داده‌های جدول شماره سه، در جامعه فرماندهان، عملکرد «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله» با میانگین رتبه‌ای ۳/۷۳ در رتبه اول و عملکرد «کنترل ترافیک

شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده» با میانگین رتبه‌ای ۱/۵۴ در رتبه چهارم قرار دارد.

جدول شماره ۳: نظرات جامعه فرماندهان در مورد عملکرد فرماندهی انتظامی استان ایلام

میانگین رتبه‌ای	شاخص‌ها
۳/۷۳	جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله
۱/۵۴	کنترل ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده
۱/۵۶	نظم و امنیت در محل اسکان آسیب‌دیدگان
۳/۱۸	تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده

با توجه به جدول شماره چهار، در جامعه مردم آسیب‌دیده، عملکرد «تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده» با میانگین رتبه‌ای ۳/۵۴ در رتبه اول و عملکرد «نظم و امنیت در محل اسکان آسیب‌دیدگان» با میانگین رتبه‌ای ۱/۵۶ در رتبه چهارم قرار دارد.

جدول شماره ۴: نظرات جامعه مردم آسیب‌دیده در مورد عملکرد فرماندهی انتظامی استان ایلام

ردیف	شاخص‌ها	میانگین رتبه‌ای
۱	جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله	۳/۳۳
۲	کنترل و ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده	۱/۵۷
۳	نظم و امنیت در محل اسکان آسیب‌دیدگان	۱/۵۶
۴	تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده	۳/۵۴

اولویت‌بندی شاخص‌های عملکرد «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله»: براساس جدول شماره پنج، در جامعه فرماندهان، از میان شاخص‌های این عملکرد، «حضور به موقع نیروی انتظامی در منطقه آسیب‌دیده» با میانگین ۴/۱۲ در رتبه اول و «برقراری نظم و امنیت در زمان پخش کمک‌های مردمی» با میانگین رتبه‌ای ۳/۰۱ در رتبه چهارم قرار دارد.

جدول شماره ۵: نظرات فرماندهان در خصوص شاخص‌های عملکرد «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله»

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حضور به موقع در منطقه آسیب‌دیده	۴/۱۲	۰/۸۶	۱
۲	برقراری نظم و امنیت در منطقه زلزله‌زده	۴/۰۹	۰/۹۸	۲
۳	آمادگی برای کنترل تجمع	۴/۰۱	۰/۶۸	۳
۴	برقراری نظم و امنیت در زمان پخش کمک‌های مردمی	۳/۰۱	۰/۵۹	۱۱

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۵	پیشگیری از وقوع سرقت	۳/۹۸	۰/۵۵	۴
۶	حفاظت از کمک‌های ارسالی مردمی و دولتی از مبدأ تا مقصد	۳/۶۲	۰/۵۹	۶
۷	پیشگیری از آدم‌ربایی از جمله کودکان و دختران بی‌سرپرست	۳/۳۲	۰/۶۰	۹
۸	مهار سریع تجمعات اعتراض‌آمیز	۳/۲۵	۰/۷۷	۱۰
۹	حضور در زمان انتقال مجروحان و کمک‌رسانی به مصدومان	۳/۵۳	۰/۶۶	۷
۱۰	برخورد با تجمعات غیر مجاز	۳/۴۴	۰/۷۴	۸
۱۱	حضور شبانه‌روزی در مناطق آسیب‌دیده	۳/۷۸	۰/۵۴	۵

براساس داده‌های جدول شماره شش، در جامعه مردم آسیب‌دیده، «برقراری نظم و امنیت در زمان پخش کمک‌های مردمی» با میانگین ۳/۱۰ رتبه اول و «پیشگیری از آدم‌ربایی از جمله کودکان و دختران بی‌سرپرست» با میانگین ۲/۳۶ در رتبه چهارم قرار دارد.

جدول شماره ۶: نظرات مردم آسیب‌دیده در خصوص شاخص‌های عملکرد «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله»

ردیف	مؤلفه‌ها و گویه‌های تشکیل‌دهنده عملکرد جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله توسط فرماندهان	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حضور به موقع فرماندهان نیروی انتظامی در منطقه آسیب‌دیده زلزله	۲/۹۶	۱/۰۲	۳
۲	برقراری نظم و امنیت در منطقه آسیب‌دیده	۳/۰۶	۱/۰۲	۲
۳	آمادگی برای کنترل تجمع	۲/۸۵	۰/۹۴	۵
۴	برقراری نظم و امنیت در زمان پخش کمک‌های مردمی	۳/۱۰	۱/۴۳	۱
۵	پیشگیری از وقوع سرقت	۲/۷۱	۱/۰۱	۶
۶	حفاظت از کمک‌های ارسالی مردمی و دولتی از مبدأ تا مقصد	۲/۴۰	۱/۱۸	۹
۷	اقدامات پیشگیرانه در راستای جلوگیری از آدم‌ربایی	۲/۳۶	۱/۰۲	۱۱
۸	مهار سریع تجمعات اعتراض‌آمیز	۲/۹۸	۱/۲۲	۴
۹	حضور در زمان انتقال مجروحان و کمک‌رسانی به مصدومان	۲/۷۰	۱/۱۸	۷
۱۰	برخورد با تجمعات غیرمجاز در جهت کمک به مردم	۲/۶۱	۱/۱۲	۸
۱۱	حضور شبانه‌روزی در مناطق آسیب‌دیده	۲/۳۷	۱/۲۰	۱۰

اولویت‌بندی شاخص‌های عملکرد «کنترل ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده»: براساس داده‌های جدول شماره هفت، در جامعه فرماندهان، عملکرد «اولویت‌بندی در عبور و مرور وسایط نقلیه به داخل منطقه زلزله‌زده» با میانگین ۴/۲۵ در رتبه اول و عملکرد «اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و

رانندگی در محل وقوع زلزله» با میانگین ۳/۹۳ در رتبه چهارم قرار دارد.

جدول شماره ۷: نظرات فرماندهان در خصوص شاخص‌های عملکرد «کنترل ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	استقرار ایست بازرسی در راه‌های ورودی و خروجی	۴/۱۶	۰/۶۱	۴
۲	حضور به موقع پلیس در کنترل عبور و مرور	۴/۲۰	۰/۵۷	۲
۳	اجرای قوانین و مقررات راهنمایی‌وراندگی در محل وقوع زلزله	۳/۹۳	۰/۷۲	۷
۴	ایجاد محدودیت‌های ترافیکی برای ورود به محل حادثه	۴/۰	۰/۶۲	۶
۵	اولویت‌بندی عبور و مرور وسایط نقلیه به داخل شهرستان آبدانان	۴/۲۵	۰/۷۴	۱
۶	ایجاد سهولت در تردد وسایط نقلیه	۴/۰۶	۰/۸۰	۵
۷	ایجاد سهولت در تردد وسایط نقلیه امدادی	۴/۱۷	۰/۷۳	۳

براساس داده‌های جدول شماره هشت، در جامعه مردم آسیب‌دیده، عملکرد «اولویت‌بندی در عبور و مرور وسایط نقلیه به داخل منطقه زلزله‌زده» با میانگین ۳/۱۴ در رتبه اول و عملکرد «ایجاد سهولت در تردد وسایط نقلیه امدادی» با میانگین ۲/۶۰ در رتبه آخر قرار گرفت.

جدول شماره ۸: نظرات مردم آسیب‌دیده در خصوص شاخص‌های عملکرد «کنترل ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	استقرار ایست بازرسی در راه‌های ورودی و خروجی	۳/۰۴	۱/۱۵	۲
۲	حضور به موقع پلیس در کنترل عبور و مرور در محل حادثه	۲/۶۴	۱/۳۳	۶
۳	اجرای قوانین و مقررات راهور در محل وقوع زلزله	۲/۸۵	۰/۹۶	۴
۴	ایجاد محدودیت‌های ترافیکی	۳/۰۱	۱/۲۲	۳
۵	اولویت‌بندی عبور و مرور وسایط نقلیه به داخل شهر	۳/۱۴	۱/۰۱	۱
۶	ایجاد سهولت در تردد وسایط نقلیه	۲/۷۹	۱/۱۸	۵
۷	ایجاد سهولت در تردد وسایط نقلیه امدادی	۲/۶۰	۲/۹۵	۷

اولویت‌بندی شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت محل اسکان آسیب‌دیدگان»: براساس داده‌های جدول شماره نه، از نظر فرماندهان، عملکرد «حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی به‌صورت گشت پیاده، موتورسی، خودرویی، در محل اسکان آسیب‌دیدگان» با میانگین ۴/۴۲ در رتبه اول و عملکرد «جلوگیری از ناامنی و دزدی در محل اسکان آسیب‌دیدگان» با میانگین ۴/۰۰ در رتبه آخر قرار دارد.

جدول شماره ۹: نظرات فرماندهان در خصوص شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت محل اسکان آسیب‌دیدگان»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حفاظت و مراقبت از اموال مردم و خانه‌های آسیب‌دیدگان	۴/۳۵	۰/۷۳	۲
۲	برقراری نظم و امنیت در ستادهای کمک‌رسانی	۴/۳۲	۰/۷۷	۳
۳	حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی در منطقه آسیب‌دیده	۴/۴۲	۰/۷۸	۱
۴	جلوگیری از ناامنی و دزدی در محل اسکان آسیب‌دیدگان	۴/۰۰	۰/۹۱	۷
۵	کمک‌رسانی و ایجاد امنیت و آسایش در محل اسکان	۴/۲۱	۰/۶۸	۴
۶	حفاظت از تانکرهای سیار آب در محل اسکان آسیب‌دیدگان	۴/۰۴	۰/۵۷	۶
۷	بررسی و انتخاب مکان‌های امن جهت استقرار سانحه‌دیدگان	۴/۱۱	۰/۸۱	۵

براساس داده‌های جدول شماره ده، از نظر مردم آسیب‌دیده، عملکرد «حفاظت و مراقبت از اموال مردم و خانه‌های آسیب‌دیدگان» با میانگین ۳/۴۳ در رتبه اول و عملکرد «حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی به صورت گشت‌زنی» با میانگین ۲/۳۵ در رتبه آخر قرار دارد.

جدول شماره ۱۰: نظرات مردم آسیب‌دیده در خصوص شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت محل اسکان آسیب‌دیدگان»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حفاظت و مراقبت از اموال مردم و خانه‌های آسیب‌دیدگان	۳/۴۳	۱/۰۲	۱
۲	برقراری نظم و امنیت در ستادهای کمک‌رسانی به آسیب‌دیدگان	۳/۰۷	۱/۱۷	۲
۳	حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی به صورت گشت‌زنی	۲/۳۵	۱/۱۹	۷
۴	جلوگیری از ناامنی و دزدی در محل اسکان آسیب‌دیدگان	۲/۷۷	۱/۱۴	۴
۵	کمک‌رسانی و ایجاد امنیت و آسایش در محل اسکان	۲/۹۷	۱/۲۸	۳
۶	حفاظت از تانکرهای سیار آب در محل اسکان آسیب‌دیدگان	۲/۶۲	۰/۹۲	۵
۷	بررسی و انتخاب مکان‌های امن برای استقرار سانحه‌دیدگان	۲/۴۵	۱/۱۰	۶

اولویت‌بندی شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت مناطق آسیب‌دیده»: براساس داده‌های جدول شماره یازده، از نظر فرماندهان، عملکرد «استقرار نیرو در محل‌های آسیب‌دیده و کمک به امدادگران برای انتقال افراد مجروح ناشی از زلزله» با میانگین ۴/۵۳ در رتبه اول و «استقرار به موقع در محل‌های ضروری» با میانگین ۴/۰۰ در رتبه آخر قرار دارد.

جدول شماره ۱۱: نظرات فرماندهان در خصوص شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت مناطق آسیب‌دیده»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی در مناطق آسیب‌دیده	۴/۴۲	۰/۶۴	۲
۲	کنترل جمعیت و جلوگیری از هجوم افراد غیر بومی و فرصت‌طلب	۴/۱۲	۰/۶۸	۶
۳	استقرار به‌موقع در محل‌های ضروری	۴/۰۰	۰/۷۰	۱۰
۴	برقراری نظم در بیمارستان‌ها	۴/۲۶	۱/۳۴	۴
۵	استقرار نیرو در محل‌های آسیب‌دیده برای انتقال افراد مجروح	۴/۵۳	۰/۶۴	۱
۶	حفاظت از کمپ و بیمارستان امدادگران و خبرنگاران	۴/۰۳	۰/۴۵	۸
۷	حفاظت از اموال و اماکن موجود در مناطق حادثه‌دیده	۴/۱۸	۰/۷۰	۵
۸	ایجاد طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف	۴/۳۱	۰/۸۰	۳
۹	ایجاد طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت	۴/۰۷	۰/۶۶	۷
۱۰	تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه	۴/۰۱	۰/۷۴	۹

براساس داده‌های جدول شماره دوازده، از نظر مردم آسیب‌دیده، عملکرد «استقرار به‌موقع در محل‌های ضروری» با میانگین ۳/۷۰ در رتبه اول و عملکرد «ایجاد طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف» با میانگین ۲/۷۹ در رتبه آخر قرار دارد.

جدول شماره ۱۲: نظرات مردم آسیب‌دیده در خصوص شاخص‌های عملکرد «تأمین نظم و امنیت مناطق آسیب‌دیده»

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
۱	حضور شبانه‌روزی نیروی انتظامی در مناطق آسیب‌دیده	۳/۲۵	۰/۹۷	۶
۲	کنترل جمعیت و جلوگیری از هجوم افراد غیر بومی	۳/۳۲	۱/۱۹	۵
۳	استقرار به‌موقع در محل‌های ضروری	۳/۷۰	۰/۹۵	۱
۴	برقراری نظم در بیمارستان‌ها برای خدمات‌رسانی	۳/۳۸	۰/۹۲	۴
۵	استقرار نیرو در محل‌های آسیب‌دیده	۳/۱۹	۰/۹۵	۷
۶	حفاظت از کمپ و بیمارستان امدادگران و خبرنگاران	۳/۰۵	۰/۸۹	۸
۷	حفاظت از اموال موجود در مناطق حادثه‌دیده	۲/۸۱	۰/۰۷۰	۹
۸	ایجاد طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف	۲/۷۹	۱/۰۱	۱۰
۹	ایجاد طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت	۳/۵۳	۰/۹۹	۲
۱۰	تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه	۳/۴۲	۱/۰۵	۳

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در دو جامعه آماری فرماندهان و مردم آسیب‌دیده با هدف ارزیابی اقدامات مدیریت انتظامی انجام شد. برای انجام این پژوهش با استفاده از ادبیات پژوهش، مجموعه اقدامات عملکردی پلیس در مراحل قبل، حین و بعد از بحران جمع‌آوری و در قالب پرسش‌نامه محقق‌ساخته تدوین شد. پرسش‌نامه یادشده در قالب چهار عملکرد عمده نیروی انتظامی شامل «جلوگیری از تجمع و ناآرامی ناشی از زلزله»، «کنترل ترافیک شهری و برون‌شهری در مناطق آسیب‌دیده»، «برقراری نظم و امنیت در محل اسکان آسیب‌دیدگان» و «تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده» تنظیم شد و بین دو جامعه آماری فرماندهان انتظامی و مردم آسیب‌دیده توزیع شد. به‌طور خلاصه مشخص شد که در جامعه مدیران و فرماندهان با اهمیت‌ترین اقدامات شامل «حضور به موقع فرماندهان نیروی انتظامی در منطقه آسیب‌دیده زلزله»، «اولویت‌بندی در عبور و مرور وسایط نقلیه»، «گشت‌زنی شبانه‌روزی در محل اسکان آسیب‌دیدگان»، «استقرار نیروهای کمکی در محل‌های آسیب‌دیده» و در جامعه مردم آسیب‌دیده با اهمیت‌ترین اقدامات شامل «برقراری نظم و امنیت در زمان پخش هدایای مردمی»، «اولویت‌بندی در عبور و مرور وسایط نقلیه»، «حفاظت و مراقبت از اموال مردم در خانه‌های آسیب‌دیده» و «استقرار به موقع در محل‌های ضروری» به‌دست آمد؛ بنابراین دیدگاه هر دو جامعه آماری نشان از تأثیر معنادار اقدامات مدیریت انتظامی در بحران زلزله شهرستان آبدانان است.

عملکرد فرماندهان نیروی انتظامی در حضور به‌موقع در منطقه آسیب‌دیده ناشی از زلزله، اقدامی است که از نگاه فرماندهان و مردم از اقدامات برجسته‌ای است که نیروی انتظامی به‌دلیل مسئولیت مهمی که در حوزه برقراری نظم و امنیت دارد، بیش‌تر مدنظر پرسش‌شوندگان قرار گرفته بود، این یافته با یافته‌های پژوهش بیات و همکاران (۱۴۰۰) مبتنی بر بُعد مدیریت انتظامی حین بحران در ۶ مؤلفه، فرماندهی بحران، آماده‌باش و اعزام نیرو و تجهیزات پلیسی، مدیریت ترافیک درون‌شهری و برون‌شهری، کنترل و مقابله با جرم و بی‌نظمی، رسیدگی به کارکنان آسیب‌دیده از زلزله و اقدامات حفاظتی - تأمینی هم‌سو است.

همچنین یافته‌های پژوهش عادل (۱۳۹۱) در خصوص موضوعات «پاسخ‌گویی و امداد رسانی»، «اقدامات و فعالیت‌هایی هم‌چون برقراری امنیت و انتظامات مراسم و مجالس سخنرانی مقامات داخلی و خارجی»، «فعالیت‌های مربوط به کشف زیورآلات و مدارک همراه متوفیان و در نظر گرفتن پارکینگ‌ها»، با یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص موضوعات «حفاظت و مراقبت از اموال مردم در خانه‌های آسیب‌دیده» و «استقرار به موقع در محل‌های ضروری» هم‌سویی وجود دارد. همچنین با یافته‌های پژوهش سین وارانو (۲۰۱۲) در خصوص «اقدامات پلیس در برنامه‌ریزی پیش از بحران» و «آمادگی و پاسخ‌گویی پلیس پس از بحران» با یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص «برقراری نظم و امنیت در محل اسکان آسیب‌دیدگان» و «تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده» هم‌سو است.

پیشنهاد‌های پژوهش

نیروی انتظامی با تعامل با سازمان‌های مرتبط در مناطق زلزله‌زده نسبت به ارائه خدمات اجتماعی از جمله حضور گروه‌های مشاوره و مددکاری اجتماعی و مداخلات روان‌شناختی اقدام کند تا ارائه خدمات انتظامی تسهیل شود و از بروز تنش‌های ناخواسته پیشگیری شود.

پیشنهاد می‌شود نیروهای امدادی با ایجاد یک سامانه ارتباطی در شرایط بحرانی، با ارائه اطلاعات موثق، از گسترش و پخش شدن شایعه ناامنی جلوگیری کنند، زیرا در شرایط شایع و کمبود اطلاعات مطمئن، مدیریت انتظامی و برقراری امنیت دشوار می‌شود.

پیشنهاد می‌شود به‌منظور انجام اقدامات پیشگیرانه لازم است با برنامه‌ریزی‌های لازم نسبت به اعزام نیروهای مورد نیاز و آموزش‌دیده برای جلوگیری از آدم‌ربایی کودکان بی‌سرپرست به مناطق زلزله‌زده اقدام شود.

پیشنهاد می‌شود قرارگاه انتظامی - عملیاتی سیار در اولین ساعات بروز بحران، برای مدیریت منسجم و دقیق‌تر در مناطق آسیب‌دیده ایجاد شود.

فرماندهان برای آن‌که بتوانند در هنگام توزیع کمک‌های مردمی به‌طور

شایسته تجمعات مردمی را کنترل کنند و واکنش مناسب داشته باشند، باید از قبل با انجام پیش‌بینی‌های لازم و ضمن ارائه آموزش‌های ضروری، منابع انسانی مورد نیاز برای حضور در منطقه را درخواست کنند و ضمن حفظ خونسردی با ایجاد هماهنگی برای انجام عملیات با حداکثر سرعت و دقت و آمادگی لازم به کنترل تجمع‌ها بپردازند.

با توجه به کمبود نیروهای انتظامی در مناطق زلزله‌زده به دلیل تعدد مأموریت‌ها، پیشنهاد می‌شود با استفاده از نیروهای امدادی مردمی، گروه‌های گشت‌زنی مشترک سامان‌دهی شود تا بیش از پیش از سرقت‌های احتمالی جلوگیری شود.

سپاس‌گزاری

پژوهش‌گران بر خود لازم می‌دانند از کلیه فرماندهان، مدیران و کارکنان فرماندهی استان ایلام و کارشناسان کشوری و لشگری حاضر در استان که با سعه‌صدر پاسخ‌گوی سؤالات محققان بودند کمال تشکر و قدردانی را به‌عمل آورند. بی‌شک بدون همکاری ایشان، دستاوردهای پژوهش حاضر محقق نمی‌شد.

منابع

- ابراهیم‌پور، محسن (۱۳۸۷). پیامدهای اجتماعی زلزله بم در روستاهای آسیب‌دیده، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۱(۴)، صص ۲۰۲-۱۷۵. قابل بازیابی از:
http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59255.html
- اسفندیاری درآباد، فریبا؛ غفاری گیلانده، عطا؛ لطفی، خداداد (۱۳۹۳). ارزیابی آسیب‌پذیری شهرها از گسل‌های پیرامونی با استفاده از روش TOPSIS در محیط GIS مطالعه موردی: (شهر اردبیل). مخاطرات محیط طبیعی، ۳(۴)، صص ۳۳-۱۷. قابل بازیابی از:
https://jneh.usb.ac.ir/article_2466.html
- بیات، ناصر؛ عادل، علیرضا؛ اصائلو، علی (۱۴۰۰). شیوه‌های مدیریت انتظامی در بحران ناشی از زلزله. پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۶(۱)، صص ۵۰-۲۹. قابل بازیابی از:
http://pmsq.jrl.police.ir/article_94328.html
- پای، لوسین (۱۳۸۰). بحران‌ها و توالی‌ها در توسعه سیاسی. ترجمه غلامرضا خواجه سروی. تهران: کویر.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۹۰). مدیریت بحران. تهران: انتشارات فرهنگ گفتمان.
- جعفری، روح‌اله (۱۳۸۷). درآمدی بر جایگاه نظری رهیافت پلیس جامعه‌محور، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ۴(۱۳)، صص ۵۰-۳۱. قابل بازیابی از:
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/970908>
- حسینی، حسین (۱۳۸۷). تصمیم‌گیری در بحران. مجله مدیریت بحران و وضعیت‌های اضطراری، ۲(1387)، صص ۲۰-۷. قابل بازیابی از:
<https://www.magiran.com/paper/1591410>
- حسینی، حسین؛ جدی، مجید (۱۳۸۴). نقش سازمان نظامی در مدیریت بحران طبیعی. مجله سیاست دفاعی، ۱۳۸۴(۵۲ و ۵۳)، صص ۲۸-۹. قابل بازیابی از:
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/476083>
- دفتر تحقیقات کاربردی معاونت طرح و برنامه و بودجه ناجا (۱۳۸۶). چالش‌ها و راه‌کارهای مدیریت انتظامی بحران. دومانه‌نامه توسعه انسانی پلیس، ۴(۱۴)، صص ۱۱۲-۸۹. قابل بازیابی از:
http://pod.jrl.police.ir/article_9467.html
- رحیمی، غفور (۱۳۸۵). ارزیابی عملکرد و بهبود مستمر سازمان. تهران: انتشارات تدبیر.

- عادل، علیرضا (۱۳۹۱). ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم با رویکرد مدیریت بحران. فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، ۷(۲)، صص ۲۵۳-۲۸۱. قابل بازیابی از:
http://pmsq.jrl.police.ir/article_92066.html
- علاءالدینی، پویا (۱۳۹۳). بازسازی مناطق زلزله‌زده و کاهش آسیب‌پذیری در ایران: جنبه‌های اجتماعی و مدیریتی. تهران: جامعه‌شناسان.
- غلامحسینی، اسماعیل (۱۳۹۱). بررسی نقش و جایگاه ناجا در مدیریت بحران‌های طبیعی (مطالعه موردی: بحران سفید، بحران برف ۱۳۸۳ گیلان). پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۷(۴)، صص ۵۴۹-۵۶۸. قابل بازیابی از:
http://pmsq.jrl.police.ir/article_91893.html
- فولادوند، آیدین (۱۴۰۰). بحران زلزله و نقش نیروی انتظامی در مدیریت بحران زلزله تهران. نشریه علمی مطالعات مهندسی، ۲(۴۶)، صص ۶۹-۹۰. قابل بازیابی از:
http://journals.police.ir/article_96924.html
- قدیری، ابیانه (۱۳۸۵). نقش روابط عمومی‌ها در مهار بحران سیاسی و اجتماعی. مجله روابط عمومی، ۱۳۸۵(۴۳)، صص ۳۱-۲۲. قابل بازیابی از:
<http://ensani.ir/fa/article/205935>
- کاووسی، اسماعیل (۱۳۹۱). مدیریت بحران. چاپ اول. تهران: انتشارات پژوهش‌سکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- مصطفی‌نژاد، مهدی (۱۳۹۳). الگویی برای مدیریت انتظامی بحران‌های قومی ایران، رساله دکتری، دانشگاه علوم انتظامی امین
- مؤمنی، اکبر (۱۳۹۴). تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش، مجله اندازه‌گیری تربیتی، ۴(۱۴)، صص ۱۸۷-۲۲۲. قابل بازیابی از:
https://journals.atu.ac.ir/article_92.html
- نادری، علی (۱۳۹۹). بررسی تأثیر حضور نیروی انتظامی در تدابیر پیشگیری وضعی از جرایم در بحران‌های طبیعی (مورد مطالعه زلزله سرپل ذهاب). فصلنامه علمی دانش انتظامی کرمانشاه، ۱۱(۴۳)، صص ۱۰۴-۱۲۵. قابل بازیابی از:
http://journals.police.ir/article_95745.html
- وردی‌نژاد، فریدون (۱۳۸۸). مدیریت بحران و رسانه، تهران: انتشارات سمت.

- یاوری، علیرضا؛ هاشمی، سیدمهدی؛ چشم‌براه، محسن؛ خیام‌باشی، بیژن (۱۳۹۵). ساختار مدیریتی نظم و امنیت انتظامی در بحران‌های طبیعی (با تأکید بر الگو و ساختار مدیریت بحران در کشورهای هدف)، پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، ۹(۲)، صص ۱۸۰-۱۴۹. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=275742>
- یوسفی، احمد (۱۳۹۳). گذری بر بحران بم. کرمان: انتشارات دفتر کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمان.
- Sin varanv, Helle K. Aggerholm, Finn Frandsen. (2012). Entering new territory: A study of internal crisis management and crisis communication in organizations, *Journal: Public Relations Review*, 38(2), pp. 270–279. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2011.11.008>
- Adams, Terri M. & Anderson, Leigh R. (2019). *Policing in Natural Disasters Stress, Resilience, and the Challenges of Emergency Management* Philadelphia: Temple University Press.
- Harper, Dee Wood. (2012). The New Orleans Police Department during and after Hurricane Katrina Lessons Learned. In: *Crime and Criminal Justice in Disaster*, 2nd ed., edited by D. W. Harper and K. Frailing, pp. 285–310. Durham, NC: Carolina Academic Press.
- Shrestha. R. Krishan K. & Kanchan, T. (2020). Medico-legal encounters of 2015 Nepal earthquake Path traversed and the road ahead. *Forensic Science International*, 313, pp. 1-4. Retrieved from:
[doi:10.1016/j.forsciint.2020.110339](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110339)
- Varano, S.P., Schafer. J.A. (2015). Policing Disasters: The Role of Police in the Pre-Disaster Planning and Post-Disaster Responses. In *Disasters, Hazards and Law*. Published online: 12 Mar. Retrieved from:
[https://doi.org/10.1108/S1521-6136\(2012\)0000017008](https://doi.org/10.1108/S1521-6136(2012)0000017008)